IL-PROFESSUR A. CUSCHIERI D.D., Ph.D., O.C.

(Bil-kortesija ta' l-editur ta' It-Tarka *tat-23 ta' Awwissu, 1962, fejn dil-kitba debret l-ewwel darba)*

Ta' ĠORĠ ZAMMIT

FIL-ĦEMDA ta' ċella fil-kunvent tal-Karmnu l-Belt, ċella mbierka li minnha għal raġunijiet ta' saħħa kien ilu xhur sħaħ ma joħroġ, miet mimli għomor u qima fil-25 ta' Lulju, bniedem li ta ħajtu kollha għall-proxxmu tiegħu, bniedem li ismu jrid jinżel fl-istorja tal-aqwa fost ulied Malta bħala predikatur, kittieb u professur.

Imwieled il-Belt fil-21 ta' Jannar 1876, il-Professur Anastasio Cuschieri daħal novizz karmelitan ta' ħmistax-il sena u ordna seba' snin wara. Għamel l-istudji tiegħu f'Malta u fl-Università Gregorjana Ruma, u meta ħa f'Ruma l-Lawrija tal-Filosofija, ġie msejjah f'Malta bħala professur ta' dan is-suġġett fl-Università tagħna.

Ħafna huma l-Maltin li kellhom ix-xorti li jkunu studenti tiegħu. Jiena li kelli din ix-xorti, nista' ngħid li l-lezzjonijiet tiegħu kienu jsaħħruk bi ġmielhom u jhennuk bl-għerf li kien joħroġ minn dak il-fomm – l-istess jistgħu jgħiduh l-eluf u eluf li għadhom jiftakru lill-Professur Cuschieri bħala predikatur, fi żmien li l-knejjes ta' Malta kienu jimtlew qtajja' ta nies li kienu jiġru warajh biex jisimgħuh. L-istess impressjoni ħallew id-diskorsi li kien jagħmel bħala senatur – kariga li għaliha ġie magħżul darbtejn.

Bniedem ta' kultura tassew kbira, magħruf bħala filosofu mill-aħjar mhux biss hawn Malta, iżda wkoll barra minn dawn ix-xtajtiet, speċjalment bħala kittieb ta' studji filosofiċi u storiċi fir-*Rivista di Filosofija Neo-Scolastica* ta' l-Università Kattolika ta' Milan u fir-*Rivista Storica Carmelitana*. Il-Professur Cuschieri kien ukoll darbtejn provinċjal tal-Ordni tal-Karmnu, u b'dana kollu sab ukoll iż-żmien li jikteb poeżiji mill-isbaħ bit-Taljan u bil-Malti.

Bħala poeta Malti, dawn il-gżejjer iridu jagħtuh wieħed mill-ogħla postijiet. Hadd daqsu ma għaraf ifisser il-ġmiel u l-qawwa ta' l-ilsien Malti. Araw kif jitkellem fuqu fil-poeżija tiegħu:

IL-KELMA MALTIJA

Din biss, ħabib ta' qalbi,
Għandi; din Alla tani,
Dil-kelma li bi ġmielha
Nitgħaxxaq ser tarani.

Min qal li tqila, u timxi
bħas-sriep tkaxkar fuq żaqqha?
Hares kemm hi ħafifa
Kif titla' u togħla f'daqqa;

Togħla, u minn nofs is-sema,
Hi, fix-xemx imħarrġa,
Isseqqer fl-isbaħ safa,
Tħares lejn l-art, u terġa'

Tinżel; ma tafx jekk bajda,
Jekk safra, jew jekk kaħla;
Tilmaħħa biss tidbiddel,
Tiċkien, issir bħal naħla:

U tidħol ġewwa l-ġonna,
Tgħaddi minn qalb il-weraq,
Tiddeffes ġo kull warda,
Tixrob mill-ward il-meraq;

Imbagħad tiġi bil-ħlewwa
Tqegħdbuli fuq ilsieni,
Iżżanżan ġo widinti,
Tagħmilni kbir u hieni.

U meta ħajja, tferfer
Nilmaħħa tgħodd għal ħbiebi,
Hemmhekk (għax nistħi ngħidu?)
Nitgħaxxaq dlonk bi ħsiebi;

U bil-kelma li titla'
Minn qalbi għal fuq fommi,
Safja, ħelwa, sabiħa,
Kif għallmithieli ommi,

Kif dari l-Belt, kif għadek
Fir-rħula llum tismagħha,
Bla xniexel fuq sidirha,
Fqajra, 'ma kollox tagħha,

Din biss, ħabib ta' qalbi,
Għandi, din Alla tani,
Dil-kelma li bi ġmielha
Nitgħaxxaq qed tarani.

U mhux biss il-kelma Maltija, iżda wkoll il-għana, t-tqabbil tal-poplu, il-poeta-filosfu tagħna għaraf jinseġ biex minnhom ħareġ versi ta' poeżija tassew sabiħa, kif naraw fil-poeżija tiegħu:

IL-MILIED

X'qamar abjad ileqq donnu tal-fidda!
Donnhom lejn l-art iħarsu mistagħġbin
Bi ġmielha l-kwiekeb, u donnha l-art tħares
'Il fuq titgħaxxaq bik, ja dawl tas-sema.
Imma xi kliem jaqsam il-qalb ġej riesaq
Minn siġra tal-ħarrub hemm f'nofs ir-raba':
Ninu, Ninu tal-Milied,
L-ommijiet jibku 'l ulied

Mhux hekk, dari mhux hekk, bidwi, kont tgħanni:

Tiddi kewkba mis-smewwiet
Fuq l-irħula, fuq l-ibliet;
In-nies toħroġ minn ġo darha
Tisma' l-għana ġej mill-wied:
Ninu Ninu tal-Milied.

Minn sħab abjad, ileqq donnu tal-fidda,
X'int tħares, qamar, bħal wieħed miblugħ?
Iva, rajt sewwa, mhux ilma, mhux ilma;
Dak dmija tal-aħwa, dawk xmajjar ta' dmugħ.

Qalb ta' poeta, ruħ ta' Karmelitan, u nisel l-imħabba bid-demm Malti li għamlu dak li hu, il-professur Cuschieri ħabb lil Malta bl-akbar imħabba li iben jista' qatt iħoss lejn ommu. Iżda ta' veru Malti, ma jafx, ma jistax jaħseb f'Malta jekk mhux Malta Nisranija, kburija bil-fidi tagħna u b'ulied-ha dejjem lesti jitqabdu għal dak il-wirt għażiż li għalih missirijietna ċarċru demmhom. Dan jurihulna fil-poeżija fuq il-Kappella ta' Lourdes ta' ħdejn il-Kapuċċini tal-Furjana li jisimha *Quddiem ta' Lourdes il-Ġdida* fejn lill-Madonna jgħidilha:

Aħjar fuq art twelidi
Nar jinżel li jaħraqha,
Jew jitla' l-mewġ għal fuqha
Jinbaram u jgħarraqha,

Inkella lejk, fi qlubna,
Omm ħelwa ta' kull ġmiel,
Tibred il-ħeġġa u tonqos
Bħal warda li titbiel.

Poeta tal-ħsieb u poeta tal-ġmiel, Cuschieri jaf ipinġilna bi ftit kliem dehra li ġġibilna tbissima fuq xoftejna, bħal fil-poeżija li l-biċċa l-kbira tat-tfal Maltin jafu bl-amment, fejn waqt li ċ-ċkejken Toninu jkun aljenat,

Tiġi n-nanna, nkiss nkiss
U ttih bewsa kif imiss;

jew fil-poeżija *Xbieha Żgħira tal-Madonna li Għandi F'Kamarti.* F'din il-poeżija, wara li jgħid li x-xbieha turi lill-Madonna, bil-Bambin qiegħed f'ħoġorha, qed tpoġġi sebagħha fuq xuftejha biex turu lit-tfajjel San Ġwann li ma għandux jitniffes, biex iħalli lill-Bambin rieqed, il-poeta jdur lejn l-Omm Divina:

Kemm int ħelwa, o Marija,
B'dak is-sebgħa fuq xuftejk!
U xi ħniena, u xi ħlewwa
F'dik il-ħarsa ta' għajnejk!

Le, tħallix lil min imissu,
Ħallih rieqed, o Marija,
Għax jekk issa għajnejh jiftaħ
Ma jarax ħlief dmugħ u dmija.

Ta' veru Karmelitan, il-Professur Cuschieri wera mħabbtu lejn il-Madonna tal-Karmnu f'għadd kbir ta' poeżiji tal-ogħla ġmiel. Lilha hu offra żgħożitu, saħħtu, il-qawwa ta' lsienu u tal-pinna tiegħu, u dak il-għerf li bih Alla għoġbu jżejnu. Hekk insibu miktub fl-aħħar strofa tal-lirika:

FIS-SANTWARJU TAL-KARMNU

Omm u xbejba ta' kull ħlewwa,
Li bik biss il-qalb titħenna,

Tħallinix aktar nistenna,
Tħallinix iżjed li nara
Dix-xmara
Ta' dmugħ għaddejja:
Ejja, ejja,
Fuq is-sodda tal-mewt tiegħi;
Ejja fis agħlaq għajnejja:
Lilek, ja xbejba,
L-aħħar sejħa,
L-aħħar kelma ta' xoftejja.

U kien nhar ta' Erbgħa, ġurnata għażiża għall-Madonna tal-Karmnu, li l-*Poeta tal-Madonna* ħalla d-dinja biex jittajjar lejn is-saltna fejn il-poeta jsib il-mistrieħ.